

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษา

ตามที่ได้มีการนำเสนอในบทต่าง ๆ งานวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะทราบว่าการบวนการจัดทำแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าหุ่ยและทัศนะของคณะกรรมการพัฒนาตำบลต่อกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าหุ่ย

สรุปผลการวิจัย ได้ว่า กระบวนการจัดทำแผนพัฒนาตำบลมีขั้นตอน ดังนี้ คือ

1. การจัดประชุมเพื่อวางแผนแบบมีส่วนร่วม โดยประธานสภาออกหนังสือให้คณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนาเพื่อทบทวนประเมินผล/วิเคราะห์ปัญหา
2. หลังจากนั้นให้มีการประชุมหมู่บ้าน แต่ละหมู่บ้านทำโครงการตามที่ประสบปัญหาหรือความต้องการของชุมชน เสนอให้คณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนา ในการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา
3. การส่งมอบ(ผอ. 1, ผอ.2) และติดตาม
4. ทบทวนผลการดำเนินงาน/กำหนดนโยบายประจำปี
5. การจัดลำดับความสำคัญของโครงการ
6. การจัดทำร่างแผนพัฒนา
7. การให้ความเห็นชอบร่างแผน
8. การประชุมพิจารณาในระดับหมู่บ้าน
9. การประชุมทบทวนผลการประชุมพิจารณา
10. การประสานแผนและเห็นชอบร่างแผน
11. พิจารณาให้ความเห็นชอบ
12. การประชาสัมพันธ์และการทำความเข้าใจ
13. การจัดทำร่างข้อบังคับงบประมาณ
14. การให้ความเห็นชอบของสภา อบต.
15. การอนุมัติ

นอกจากนี้ ทัศนะ ขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าหุ่ยพบว่า มีลักษณะที่อิงบทบาทรัฐในความพยายามสร้างความเป็นสถาบันและบริหารการพัฒนาเชิงระบบราชการ ความสัมพันธ์ของระยะเวลาจัดทำแผนกับการกำหนดส่งแผน การกำหนดระยะเวลาและการวางแผนปฏิบัติงานใน

การจัดทำแผนให้แล้วเสร็จทันกับการกำหนดส่งแผนของทางระดับอำเภอ ต้องกระทำให้สอดคล้องกัน เพื่อให้กระบวนการได้มาซึ่งโครงการเป็นไปตามหลักกระบวนการมีส่วนร่วมโดยแท้จริง ไม่มีการลัดขั้นตอน และสามารถจัดส่งแผนพัฒนาได้ตามกำหนดของทางอำเภอ

ส่วนทัศนคติของประชาชนนั้นยังคงถูกครอบงำด้วยภาครัฐ และยังคงเป็นเพียงส่วนประกอบเพื่อให้การจัดทำแผนพัฒนาครบองค์เท่านั้น ในทางตรงกันข้ามกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนมีเฉพาะระดับหมู่บ้าน โดยขาดการสอบถามติดตามต่อเนื่องไปถึงขั้นตอนข้อบัญญัติงบประมาณทั้งนี้เพราะความเข้าใจคลาดเคลื่อนเกี่ยวกับบทบาทของประชาคมตำบล และประชาคมหมู่บ้านเพราะหลายคนหลงทางไปกับการเสาะหาอำนาจจากตำแหน่งแทนที่จะจริงจังกับการทำหน้าที่ภาคประชาชน สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) มีคำถามว่า ทำอย่างไร? “ จึงจะทำให้การจัดสรรงบประมาณโครงการในแผนพัฒนาประจำปีมีความเป็นธรรม ทั้งถึง สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน”

สำหรับประเด็นเกี่ยวกับทัศนคติของภาครัฐในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนา อบต. นั้นจากการศึกษาพบว่ายังคงมีบทบาทสูงตามระเบียบ กฎหมายในการชี้แนะและกำหนดกรอบแนวทางปฏิบัติต่าง ๆ

อภิปรายผล

ผลของการศึกษาในส่วนขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าหุ่งพบว่า ทัศนคติของ อบต. กับการจัดทำแผนพัฒนาโดยยึดกรอบนโยบายจากส่วนกลางในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล พบว่านโยบายจากทางส่วนกลางไม่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ อยู่ในระดับมากที่สุด (ความถี่ = 55) รองลงมาคือการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาย่อมดีกว่าที่ถูกกำหนดจากส่วนกลาง (ความถี่ = 25) ส่วนการจัดทำแผนพัฒนาโดยยึดกรอบนโยบายจากส่วนกลางเป็นสิ่งที่ดีเพราะมีแนวทางในการจัดทำแผนพัฒนา มีทัศนคติอยู่ในระดับน้อยที่สุด (ความถี่ = 21)

ทัศนคติของ อบต. ในเรื่องการตระหนักถึงการจัดทำแผนพัฒนาตำบล พบว่า แก้ไขปัญหาของประชาชน มีทัศนคติอยู่ในระดับมากที่สุด (ความถี่ = 56) รองลงมาคือ การจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและความต้องการของประชาชน (ความถี่ = 33) ส่วนการประชาคมหมู่บ้าน มีทัศนคติอยู่ในระดับน้อยที่สุด (ความถี่ = 12)

ทัศนคติของ อบต. ในเรื่องอุปสรรคในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล พบว่า ความรู้ความเข้าใจในการจัดทำแผนพัฒนา อยู่ในระดับมากที่สุด (ความถี่ = 31) รองลงมาคือ การดำเนินการตามแผน

(ความถี่ = 26) และงบประมาณไม่ได้ตามที่ตั้งไว้ (ความถี่ = 19) ตามลำดับ ส่วนการประเมินโครงการก่อนเพื่อเข้าบรรจุแผนพัฒนา มีทัศนคติอยู่ในระดับน้อยที่สุด (ความถี่ = 2)

ผลของการศึกษาในส่วนทัศนคติของประชาชนในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลพบว่าทัศนคติของประชาชนที่มีต่อการจัดทำแผนพัฒนาตำบล พบว่าการจัดทำแผนพัฒนาตำบลเพื่อแก้ไขปัญหาและสนองต่อความต้องการของประชาชน อยู่ในระดับมากที่สุด (ความถี่ = 55) รองลงมาคือเพื่อกำหนดสิ่งที่จะพัฒนาในแต่ละปีอย่างครบถ้วน (ความถี่ = 20) ส่วนเพื่อนำไปสู่รูปแบบที่เป็นรูปธรรม มีทัศนคติอยู่ในระดับน้อยที่สุด (ความถี่ = 16)

ทัศนคติของประชาชน ต่อการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล พบว่า แผนที่ดีต้องมาจากการมีส่วนร่วมของประชาชน อยู่ในระดับมากที่สุด (ความถี่ = 32) รองลงมาคือ แต่ละหมู่บ้านทราบปัญหาที่แท้จริง (ความถี่ = 23) และได้ชี้แจงปัญหาที่ประสบอยู่ (ความถี่ = 16) ตามลำดับ ส่วนมีกฎหมายบังคับไว้ มีทัศนคติอยู่ในระดับน้อยที่สุด (ความถี่ = 5)

ทัศนคติของประชาชน ต่อการคัดเลือกและคุณลักษณะของคณะกรรมการ ในการร่วมจัดทำแผนพัฒนาตำบล พบว่า คัดเลือกโดยการประชาคมหมู่บ้าน อยู่ในระดับมากที่สุด (ความถี่ = 31) รองลงมาคือ มีความรู้ด้านการพัฒนา (ความถี่ = 14) และมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล ชื่อสัตย์สุจริต โดยการลงคะแนนเสียง (ความถี่ = 12) ตามลำดับ ส่วนคัดเลือกโดย ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาตำบล มีทัศนคติอยู่ในระดับน้อยที่สุด (ความถี่ = 9)

ทัศนคติของประชาชน กับการแสดงบทบาทในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาตำบล พบว่า การแสดงบทบาทในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาตำบลไม่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้เท่าที่ควร อยู่ในระดับมากที่สุด (ความถี่ = 39) รองลงมาคือ เสนอโครงการเพื่อเข้าบรรจุแผนพัฒนา (ความถี่ = 26) และการจัดทำแผนพัฒนาไม่ต่อเนื่อง (ความถี่ = 18) ตามลำดับ ส่วนขาดการติดตาม ประเมินผล และตรวจสอบ มีทัศนคติอยู่ในระดับน้อยที่สุด (ความถี่ = 3)

สิ่งที่ทำให้กระบวนการจัดทำแผนพัฒนาตำบลบรรลุเป้าหมาย ในทัศนคติของ ประชาชนพบว่า ความรู้ความเข้าใจในการจัดทำแผนพัฒนา อยู่ในระดับมากที่สุด (ความถี่ = 44) รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนา(ความถี่ = 34) และวิสัยทัศน์ของคณะกรรมการจัดทำแผน (ความถี่ = 13) ตามลำดับ ส่วนการกำหนดภารกิจ มีทัศนคติอยู่ในระดับน้อยที่สุด (ความถี่ = 10)

ผลของการศึกษาทัศนคติของหน่วยงานภาครัฐในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลพบว่าทัศนคติความจำเป็นต้องอาศัยบุคลากรที่มีความรู้ เทคนิควิชาการด้านการจัดทำแผนพัฒนาตำบล ของหน่วยงานภาครัฐ พบว่า การจัดทำแผนพัฒนาเป็นสิ่งที่ละเอียดอ่อน จำเป็นต้องอาศัยผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจ อยู่ในระดับมากที่สุด (ความถี่ = 33) รองลงมาคือ บุคลากรที่

มีความรู้เทคนิควิชาการอย่างเดี่ยวไม่พอ ต้องเข้าใจชุมชนด้วย (ความถี่ = 17) และ บุคลากรที่มีความรู้เทคนิควิชาการเป็นสิ่งที่จำเป็น แต่ต้องมาจากชุมชน (ความถี่ = 15) ตามลำดับ ส่วน บุคคลกรที่จัดทำแผนควรมาจากท้องถิ่น มีทัศนะอยู่ในระดับน้อยที่สุด (ความถี่ = 11)

ทัศนะของหน่วยงานภาครัฐ ต่อการกำหนดทิศทางในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล พบว่า มีความชัดเจนในการดำเนินการพัฒนาตำบล อยู่ในระดับมากที่สุด (ความถี่ = 40) รองลงมาคือ การกำหนดทิศทางเปรียบเสมือนเข็มทิศ สามารถนำพาในสู่เป้าหมาย (ความถี่ = 23) และมีจุดมุ่งหมายในการดำเนินการพัฒนาตำบล (ความถี่ = 21) ตามลำดับ ส่วนรู้แนวทางในการพัฒนาตำบล มีทัศนะอยู่ในระดับน้อยที่สุด (ความถี่ = 17)

ทัศนะของหน่วยงานภาครัฐ ต่อการกำหนดจุดมุ่งหมายในการพัฒนาตำบลให้สอดคล้องกับนโยบายและแนวทางการพัฒนาจังหวัด พบว่า การกำหนดจุดมุ่งหมายในการพัฒนาตำบลเป็นการสร้างแนวทางจากส่วนบนลงล่าง อยู่ในระดับมากที่สุด (ความถี่ = 47) รองลงมาคือ เป็นฐานข้อมูลในการพัฒนาจังหวัด (ความถี่ = 22) และ แผนพัฒนาทุกแผนต้องมีการประสานแผน (ความถี่ = 19) ตามลำดับ ส่วนดูศักยภาพของตำบลในการจัดทำแผนพัฒนา มีทัศนะอยู่ในระดับน้อยที่สุด (ความถี่ = 13)

กระบวนการจัดทำแผนพัฒนาตำบล ในทัศนะของหน่วยงานภาครัฐ พบว่า เท่าที่ผ่านมากถูกกำหนดจากหน่วยงานของภาครัฐ (ความถี่ = 28) รองลงมาคือ แนะนำในการจัดทำแผนพัฒนา (ความถี่ = 23) และเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็น (ความถี่ = 21) ตามลำดับ ส่วนการจัดอบรม สัมมนา เจ้าหน้าที่ ที่เป็นคณะกรรมการในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล มีทัศนะอยู่ในระดับน้อยที่สุด (ความถี่ = 13)

ทัศนะของหน่วยงานภาครัฐ ต่อการแสดงบทบาทฝ่ายต่างๆ ในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล พบว่า ระบบประชาธิปไตย อยู่ในระดับมากที่สุด (ความถี่ = 36) รองลงมาคือ มีการประชาคมหมู่บ้าน (ความถี่ = 27) และในรูปแบบเอกสาร (ความถี่ = 23) ตามลำดับ ส่วนการประสานงานเพื่อให้แผนพัฒนาตำบลสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของประชาชน มีทัศนะอยู่ในระดับน้อยที่สุด (ความถี่ = 15)

ทัศนะของหน่วยงานภาครัฐ ต่อช่องทาง/กลไก กฎหมายและระเบียบปฏิบัติ เกื้อหนุนต่อการแสดงบทบาทในการจัดทำแผนพัฒนา พบว่า ภาคประชาชน อยู่ในระดับมากที่สุด (ความถี่ = 43) รองลงมาคือ ในทางปฏิบัติ หน่วยงานภาครัฐ มีอำนาจมากกว่า (ความถี่ = 21) และเท่าเทียมกัน (ความถี่ = 20) ตามลำดับ ส่วนหน่วยงานภาครัฐ มีทัศนะอยู่ในระดับน้อยที่สุด (ความถี่ = 17)

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยขอเสนอเป็น 2 ประเด็น โดยจะขอแยกกล่าวโดยสังเขป ดังนี้

ประเด็นแรก ผู้วิจัยเห็นว่าแม้จะได้มีการศึกษาวิจัยในลักษณะเดียวกันนี้หลายชิ้นแล้วก็ตาม ก็ยังคงน่าที่จะได้มีการศึกษากรณีนี้เพิ่มขึ้นอีก เนื่องจากสภาวะการณ์ปัจจุบันที่มีความเปลี่ยนแปลงไปในทุก ๆ ด้านอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะกระบวนการกำหนดนโยบายซึ่งต้องอาศัยปัจจัยแวดล้อมต่าง ๆ เป็นสำคัญทั้งในองค์กรและนอกองค์กร เพื่อที่จะได้นำผลของการศึกษามาเปรียบเทียบกัน อันจะทำให้เกิดองค์ความรู้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสังคมในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาขยายตัวออกไปอย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น

ประเด็นที่สอง งานวิจัยชิ้นนี้พบว่าหากจะให้การจัดทำแผนพัฒนา อบต. เป็นเครื่องมือบริหารจัดการของ อบต. ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์แก่การพัฒนาแล้ว อบต. ในฐานะหน่วยงานหลักในการดำเนินการควรจะต้องแสวงหาความร่วมมือทั้งจากประชาชนในท้องถิ่น และจากระบบราชการและควรมีการปรับปรุงบทบาทฝ่ายต่าง ๆ ดังนี้

1. ควรส่งเสริมกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของภาคประชาชนและธุรกิจเอกชน โดยเน้นกำลังจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องโดยให้ อบต. มีอิสระในการจัดทำแผนพัฒนาตามบทบาทอำนาจหน้าที่
2. ควรให้มีการจัดทำแผนพัฒนาตั้งแต่ระดับหมู่บ้าน ในลักษณะจากล่างขึ้นบนเพื่อให้ประชาชนในหมู่บ้านได้เรียนรู้การใช้แผนงานเป็นเครื่องมือซึ่งนำการพัฒนาอย่างแท้จริง
3. ควรส่งเสริมพัฒนาขีดความสามารถของบุคลากรทั้งภาครัฐ แกนนำประชาชนในหมู่บ้านและ อบต. ในการจัดทำแผนพัฒนาตามหลักวิชาการ และการสร้างสรรค์การพัฒนาแนวทางใหม่ ๆ
4. ควรลดบทบาทภาครัฐในการกำหนดนโยบาย หรือกำหนดกรอบแนวทางปฏิบัติลง และส่งเสริมให้ประชาชนและ อบต. มีอิสระในการจัดทำแผนพัฒนามากขึ้น